

Machová, Barbora

Mandrica: poslední albánská obec v Bulharsku

Porta Balkanica. 2011, vol. 3, iss. 1-2, pp. 102-105

ISSN 1804-2449

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135320>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MANDRICA: POSLEDNÍ ALBÁNSKÁ OBEC V BULHARSKU

Barbora Machová

Mandrica je jedinou vesnicí v Bulharsku, kde dodnes žijí Albánci. Nachází se v jižním Bulharsku, jen 10 kilometrů od řeckých hranic, v blízkosti bulharsko-řecko-tureckého trojmezí. Podle místní etnologické pověsti sem Albánci přišli v první polovině 17. století z vesnice Vithkuq, z oblasti Korči v jižní Albánii. Původně se zde usídlilo dvanáct rodin spolu s knězem. Zabývali se podobně jako v jiných albánských sídlech na území osmanské říše mimo dnešní Albánii chovem dobytka. Albánští pastýři zajišťovali maso, sýr a máslo pro tureckou armádu, která sídlila v blízkém Edirne (dnes Turecko). Odtud i jméno obce Mandrica; *mandra* je místo, kde se produkuje mléko a mléčné výrobky.

Těsně před první balkánskou válkou, v roce 1912, měla Mandrica 1879 obyvatel, což můžeme považovat za vrchol demografického vývoje sídla. Svou velikostí a vyspělostí byla Mandrica spíše městečko srovnatelné s oblastním (dnes okresním) centrem Ivajlovgrad.

Po roce 1919, kdy byla podepsána mírová smlouva v Neuilly, zůstala Mandrica na bulharském území a polovina albánského obyvatelstva odsud přesídlila do Řecka, kde založila obec Mandres. V průběhu 20. století proces vysídlování pokračoval, vesničané se z ekonomických důvodů stěhovali do měst. Tento vývoj podpořily i velké povodně v lednu 1960, kdy rozvodněná Bílá řeka odnesla asi třicet domů. Většina rodin, které tehdy přišly o střechu nad hlavou, se přestěhovala do nově vznikajících a rozvíjejících se průmyslových center ve vnitrozemí Bulharska, jako byl například Dimitrograd nebo Stara Zagora, a do Mandrice se již nevrátila.

Řemesla a způsob obživy

„V Mandrici bylo kdysi sedm kaváren...“¹

Hlavními způsoby obživy obyvatel Mandrice byl v posledních staletích chov dobytka, řemesla, obchod a v posledních dvou staletích zejména chov bource morušového a produkce hedvábí. Do poloviny 20. století byla Mandrica významným centrem řemeslné výroby. Místní soukeníci, barvíři, krejčí, ševci a výrobci koberců z kozí srsti dodávali zboží do širokého okolí. Kdysi bylo v obci dvacet dva lisoven sezamového semene, ve kterých se vyráběl sezamový olej a surovina zvaná *tachan*, *tahini*, sloužící například k produkci chalvy. Stávala zde také cihelna, slévárna zvonů a řada dalších řemeslnických dílen, především krejčovské, obuvnické a takzvané *mutafčijské* dílny, ve kterých se tkaly koberce – *kozeci* a látky z kozí srsti, velmi odolný materiál na pytle a tašky. V Mandrici byla

¹ Informátorka Evdokija Moskova, narozena r. 1934 v Mandrici.

i slavná manufaktura na výrobu semen (vajíček) bource morušového, která vyvážela svůj produkt do řady zemí.

V polovině 20. století nabylo na významu i pěstování tabáku. Zemědělství se zde kvůli nedostatku zemědělské půdy v katastru obce nerozvíjelo.

Současná Mandrica

Do balkánských válek byla Mandrica rozkvétající městečko s rozvinutou řemeslnou výrobou. Dnes je zanikající vesnicí soustředěného osídlení. V roce 2001 stálo v obci 101 domů, ale pouze 49 bylo obydlených. Dnes má Mandrica už jen 58 tálých obyvatel a 69 přechodně usazených osob. Albánské obyvatelstvo je důchodového věku. Jediní mladí lidé v obci jsou dočasně usazení Romové a několik rodin Pomaků (muslimů, hovořících bulharsky), kteří sem přicházejí sezónně za prací z východních Rodop,² z vesnic na Zlatogradsku, asi 120 kilometrů od Mandrice. Romové se živí hlavně těžbou dřeva v okolních lesích, drobnými domácími pracemi pro zestárlé Albánce a Pomaci pěstují tabák.

² Rodopy jsou rozsáhlé pohoří v jižním Bulharsku. Značnou část tohoto pohoří obývají Turci a také muslimové hovořící bulharsky, Pomaci.

V obci sídlí zástupce starosty a je tu pošta, obchod a hospoda. Do konce socialistické éry bylo v obci zdravotní středisko, škola, knihovna, působila zde folklórní skupina a v první polovině 20. století zde fungovala dokonce gynekologická ordinace a měšťanská škola (*protogimnazia*), která navazovala na čtyřletou obecnou školu dalšími třemi třídami.

V obci se dobře zachovala hliněná i cihlová architektura – velké třípatrové domy v „řeckém“ stylu s vysokými vyřezávanými stropy, balkóny s uměleckým kovááním a kolonádami. Tento architektonický styl, specifický ještě pro několik dalších vesnic v okolí na bulharské i řecké straně hranice, odlišuje Mandrici na první pohled od ostatních obcí, kde jsou domy výhradně kamenné. Místní architektura byla uzpůsobená k chovu bource morušového k produkci hedvábí, který v minulosti představoval jeden z hlavních způsobů obživy obyvatel Mandrice.

V obci se nacházejí dva kostely. Hřbitovní kostel Svatá Nedelja je malá jednodlná budova a datem svého vzniku, rokem 1718, se řadí k nejstarším kostelům ve východních Rodopech. Na návsi stojí kostel Svatého Dimitra z roku 1835. Mandrica má i svůj tradiční výroční trh, který se koná 2. srpna a místní ho nazývají *Tatarina* (Tatar).

Před obecním úřadem

Hliněné domy

Taška z kozí srsti

Sušení tabáku

Albánec

Albánka

Na zastávce